

V zadnjem delu knjige Ivan Verboten in Peter Macuh predstavita še dejavnosti s področja turizma. Sestavljanje splava in splavarjenje (rancarija) je vsakoletna mariborska turistična prireditev, ki obuja spomin na nekdanje splavarje.

Knjigo zaključijo Marjan Šmon s prispevkom 'Drava, vir električne energije', z opisi elektrarn na Dravi in njenim energetskim izkoriščanjem.

Knjiga želi na trenutke povedati in zaobjeti preveč snovi, pretirana ambicioznost pa gre na škodo posamičnih poglavij. Hiter preskok iz ene v drugo, povsem drugačno tematiko lahko bralca na trenutke zmede in preseneti. Pri branju knjige me je večkrat zmotila neurejena razporeditev strokovnih in ljubiteljskih prispevkov. Ob že v naslovu napovedani celoviti predstavitvi Drave bralec pričakuje tudi oris zanimivega rastlinskega in živalskega sveta ob reki Dravi, toda ta v knjigi ni omenjen. Dravski splavarji žal še vedno nimajo bogate monografije, kakršna je monografija *Savinjski splavarji* Angelosa Baša. Imamo krajše in fragmentarne raziskave; v tem okviru je pomemben prispevek Maje Kanop, ki bi ji bilo vredno v knjigi dodeliti več prostora.

Boža Grafenauer Bratož

Rajko Muršič, *Trate vaše in naše mladosti: Zgodba o mladinskem in rock klubu 1-2*. Ceršak: Subkulturni azil, 2000. 600 str., 33 str. črno-belih prilog: fotografij, razglednic, bakrorezov, plakatov, besedil pesmi in kopij uradnih dokumentov, Summary.

V knjigah, ki temeljita na empirični raziskavi in ki je bila hkrati doktorska disertacija (*Dinamika medkulturnega stika: Odnos med rokovsko podkulturo in lokalno kulturo na Tratah v Slovenskih goricah*. Ljubljana, 1997), se avtor loteva »pisanja posebne oblike krajevne etnografske monografije, primerjalne etnološke razprave in analize različnih načinov rabe glasb v drugi polovici dvajsetega stoletja, ni pa se izogibal tudi nekaterim previdnim antropološkim posplošitvam in širšim politično zgodovinskim podukom celotne zgodbe« (str. 20). Kljub opazovanju procesa, skozi katerega si skupina ljudi izbojuje in vzdržuje svoj avtonomni družbeni prostor in si prizadeva za širše družbeno priznavanje pravice biti samosvoj, pa knjigi hkrati celovito in gostobesedno opisujeta podobo kraja in ljudi. Pravzaprav sta knjigi nadaljevanje Muršičeve druge knjige *Center za dehumanizacijo: Etnološki oris rock skupine* (Pesnica, Frontier, ZKO Pesnica, 1995). Jedro obeh knjig predstavlja gradivo, ki se navezuje na samo vas Trate in njen klub ter širše območje raziskave s poudarkom na rokovskem dogajanju na območju med Ceršakom in Apačami.

Pri predstavitvi in pojasnjevanju tega dogajanja je geografsko, zgodovinsko in demografsko podrobno opisal podobo omenjenega območja, največji del knjig pa temelji na ustnih virih, s pomočjo katerih opisuje glasbeno življenje na vasi in tratenske pankerje in pankerice osemdesetih let ter takratno klubsko dogajanje na vasi. Svojih virov večinoma ne navaja, razen, kjer je to bistvenega pomena za razumevanje konteksta. Drugače je z izjavami, ki so jih med aktivnim delovanjem dajale aktivno vpletene osebe z javno funkcijo. Navajanju imen se avtor izogne pri kočljivejših osebnih zadevah in tam, kjer so sogovorniki in sogovornice želeli ostati anonimni. Avtor se je ob poslušanju sogovornikov in sogovornic skušal izogniti nekaterim pastem, npr., da se ni slepil z luščanjem kakršnihkoli »čistih« objektivnih dejstev, zbranih na podlagi pripovedi pripovedovalcev

in pripovedovalk, ter z njihovim postavljanjem v zgodovino. Meni, da je izkustvenih zgodovin namreč toliko, kolikor je pripovedovalcev o njih. V tem smislu je vsaka etnografija nova pripoved – ali pripoved pripovedi – pa naj bo še tako obtežena z objektivnimi dejstvi. Seveda najdemo tudi pripovedi, ki se povsem skladajo s temi »objektivnimi« dejstvi, le da je kot zapisovalec verjel tudi pripovedim, ki se z »objektivnimi« dejstvi niso skladale. Kajti meje med resnično doživetim in izmišljenim pravzaprav ni, saj ni nobenega diskurza brez vpletanja fikcije. Pripovedi v svojem bistvu vedno prav kipijo od dodatnih informacij, tematskih preskokov, dodatnih (za)misli in predstav, mešanji in olepšav ter pozab (str. 19).

V prvi knjigi *Trate vaše in naše mladosti* avtor večinoma opisuje dinamiko odnosov med mladimi Tratenčani, ki so zahajali v klub, in drugimi vaščani. Zanimajo ga zlasti kraj in njegove posebnosti, prebivalci in njihove glasbe s poudarkom na klubskem dogajanju (*Klub mladih* do začetka sedemdesetih let in *Mladinski klub oz. Disko Trate* ali *Disko Fotogrupa M* do začetka devetdesetih), lokalni glasbeniki in uveljavljanje popularne glasbe v Tratah. Čeprav ga zanimajo predvsem Trate, jih ne obravnava ločeno ali izolirano od tega dela Slovenskih goric, pač pa za podkrepitev ozadja oriše še glasbeno-topografsko skico območja med Ceršakom in Apaškim poljem. Ko se ukvarja s podomačevanjem glasbe v navideznem zakotju (tj. v Tratah), ugotavlja, da čeprav so se Tratenčani zavedali, da mladina v Tratah potrebuje svoj klub, jim je bila njihova glasba vendarle neznosna. Ker so v klubu vadile številne pankovske skupine, se je pojavila lokalna subkulturna scena. Od daleč je videti, da sta na Tratah delovali dve nasprotujoči si skupini posameznikov in posameznic, ki sta se soočali skozi nekulturne akcije in provokacije. Od blizu pa so podobe bolj neulovljive. Ob tem je zanimivo avtorjevo stališče, ki se ne postavi ne na eno ne na drugo stran oziroma ne opazuje dveh različnih kultur, pač pa trdi, da vsak posameznik ali posameznica v vasi hočeš nočeš sodeluje v vseh podsistemih, ker noben mikrosistem ni tako zaokrožen, celovit, enoten, skratka holističen in zaprt vase (str. 455).

Avtor skuša tudi odgovoriti na vprašanje, zakaj se je tak rock klub pojavil prav v Tratah, ko pa je bilo v omenjenem času v Sloveniji samo nekaj podobnih klubov, pa še ti niso redno delovali? Zato se loteva podrobnega, skoraj topografskega opisa glasbenega življenja v vasi in okolici z vseh vidikov: tradicionalne glasbe, popularne glasbe in različnih individualnih aktivnih ali pasivnih pristopov h glasbi. V analizi delujoče sodobne popularne glasbe mdr. obravnava tudi razmerje med globalnim in lokalnim ter kulturne razlike v posamičnih kulturnih sferah. Ob tem ugotavlja, da klub, ki so ga leta 1994 zaprli, v bistvu ni opazneje vplival na vaško identiteto. Med glavnimi razlogi za pojav kluba navaja geografski položaj Trat in ekonomske okoliščine, ki so ljudi prisilile v dnevne migracije, zaradi katerih se je nepričakovano pojavila alternativna rock scena. Ker je klub deloval v zanimivih vaških stavbah (grad in nekdanji mlin), Muršič opiše še infrastrukturo, prometna sečišča in stičišča, ključne vaške socializacijske točke, sorodstvene povezave in generacijske skupnosti.

Druga knjiga je posvečena zlasti razumevanju tematike in ne temelji toliko na empiričnih podatkih kakor prva knjiga, pač pa na primerjalnem študiju antropološke, etnomuzikološke in druge literature. Avtor oriše tudi nekatere žanre popularne glasbe, ključna vprašanja popularne kulture, sub- in mladinske kulture, vlogo glasbe v sodobni družbi in uporabo glasbe v antropoloških obzorjih. V teoretskem delu pri iskanju razlag za dogajanje na Tratah ne uporablja le ene teorije, pač pa množico epistemoloških in teoretskih pristopov, s čimer pri bralcih tvega, da bo poglavje ostalo nerazumljeno in prezavozlano kljub številnim, odlično zamišljenim, podpornim miselnim vzorcem. Muršičev na videz konfuzen

metodološki eklekticizem v drugem delu zahteva poleg potrpežljivosti tudi v antropoloških teorijah razgledanega bralca, saj kot glavno orodje za razumevanje lokalnega in globalnega uporablja dinamične modele, ki so izpeljani iz sistemske teorije. Izhodiščna točka vsakršne razprave o kulturni dinamiki sodobnih družb pa mora biti, po Muršičevem mnenju, posameznik. Raziskava Trat potrjuje, da je mogoče kombinirati modele iz sistemske teorije s pomembno in nepredvidljivo vlogo posameznika. Poudarja tudi, da ni izoliranih družbenih procesov, da so vsi, četudi še tako različni procesi, med seboj povezani. Vlogi glasbe v družbi pa mdr. pripisuje funkcijo povezovanja mikro in makro sistemov. Glasba oblikuje tudi individualno in iz tega izvirajočo kolektivno identiteto. Te identitete pa se nenehno preoblikujejo, njihovo spreminjanje pa spremlja tudi igra moči. In zgodba o Tratah in njeni glasbi to nenehno potrjuje.

Mojca Ramšak

Ingrid Slavec Gradišnik, *Etnologija na Slovenskem: Med čermi narodopisja in etnologije*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2000. 634 str., ilustr., Summary.

V odmevih, ki so sledili izidu dela Ingrid Slavec Gradišnik *Etnologija na Slovenskem: Med čermi narodopisja in etnologije*, je bil govor o prvovrstnem kulturnem dogodku. Povsem upravičeno, saj gre glede na obravnavano tematiko za nenavadno obsežno in na izredno bogati dokumentaciji zgrajeno delo. Bibliografija, objavljena v zadnjem razdelku knjige, šteje blizu 2.000 bibliografskih enot domačih raziskovalcev in več kot 300 enot primerjalnega slovstva tujih etnologov in antropologov ter slovenskih in tujih neetnologov. Pri tem kaže posebej poudariti dejstvo, da so naštetna dela v večji ali manjši meri resnično predmet avtoričine razprave.

Avtorica je v knjigi, ki je njena neznatno prirejena doktorska disertacija, natančno pregledala razvoj slovenske etnološke misli v zadnjih sto letih. Ob tem je upoštevala tudi razvoj v tujih nacionalnih etnologijah. Na tej podlagi je upoštevala etnološko vedo v vsej njeni širini, kakor se je izoblikovala skozi posamična obdobja. »Etnologijo razumem široko«, pravi avtorica dela. Opredeljuje jo kot »interpretativno, primerjalno, historično in antropološko, humanistično disciplino, z njenimi narodnimi posebnostmi, kakor jih je z dokumentiranjem realij kulture v preteklosti izraziteje oz. programsko poudarjalo narodopisno izročilo, in z ambicijami po spopolnjevanju spoznanj o univerzalijah človeškega bitja in žitja, o relativizmu kultur, o vsakdanjem življenju tu in zdaj, tam in včasih, ki so, zelo splošno rečeno, bližje antropološkemu spoznavnemu izročilu. Njena delna in splošnejša spoznanja so legitimni produkt predvsem izkustvene spoznavne poti; je torej izrazito empirična veda s posploševalnimi hotenji.« (Str. 19)

Nakazano problematiko je Ingrid Slavec Gradišnikova zajela v celoti. Pač v skladu s spoznanji, ki so se ji izoblikovala med raziskavo. Razčlenjevala je teoretsko-metodološka vprašanja in njihove odseve v raziskovalni praksi. Iskala je pobude in razloge za posamezne raziskovalne usmeritve, za njihovo izoblikovanje in za njihovo spreminjanje. Poskušala je razkriti njihovo zaledje v takšnih ali drugačnih strokovnih usmeritvah širšega značaja, v vsakokratnem miselnem ozračju in v sočasnih družbenih razmerah. Pri tem je prvenstveno pozornost posvečala izjavam in razlagam, tudi merilom in presojam raziskovalcev samih.